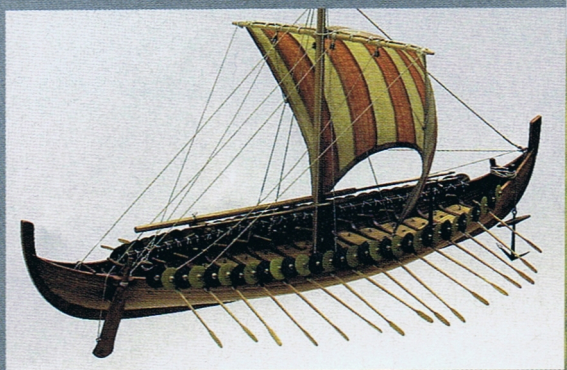

KAART, KNOOP, KOMPAS EN ANDERE
VAARZAKEN HEBBEN ZO HUN HISTORIE.
MICHIEL VAN STRATEN KIJKT TERUG
IN DE TIJD.

STUURBOORD EN BAKBOORD

Dat het gebruik van vaste benamingen voor de zijden van een boot handiger werkt dan 'links' en 'rechts' wordt snel duidelijk wanneer niet iedereen op het dek met zijn neus in de vaarrichting staat. Maar hoe komen we aan de termen bakboord en stuurboord? Het antwoord is te zien in onder andere het Viking-schipmuseum in Oslo. Daar worden diverse opgegraven Vikingschepen getoond, alsook een aantal nabgebouwde modellen. Deze schepen konden vaak worden gezeild en geroeid. Een voorbeeld is het zogenoemde Gokstadschip, met plek voor 32 roeiers, een vierkant getuigd zeil en een stuurman. De stuurman had de beschikking over een aangehangen roer.

Aangezien de meeste mensen rechtshandig zijn, hing dat roer aan de rechterkant van het schip, gezien met het gezicht naar de vaarrichting. Dat roer werd in het oud-Noors aangeduid met het woord *styri*. Inderdaad: stuur. En *boroa* was plank. *Styriboroa* verbasterde vervolgens tot ons stuurboord.

Wanneer het hard ging waaien, kon het zijn dat de stuurman beide handen nodig had om het schip in bedwang te houden. Je ziet het al voor je: duwen en trekken aan het roer, met het bovenlichaam enigszins gedraaid naar stuurboord. Het gevolg daarvan was dat hij met zijn *baec* (oud-Nederlands voor 'rug') naar de andere zijde stond. Aldus bakboord.

Ten slotte: waarom gebruiken de Engelsen *portside*? Het roerblad moest vrij blijven bij aanleggen in de haven of port, waardoor men altijd met de kant aan de kade lag die als vanzelf *portside* ging heten. Die kant heeft ook nog een tijdje *larboard* of laadboord geheten, naar de kant waar de lading werd verscheept, maar dat klonk in weer en wind teveel als *starboard* en veroorzaakte verwarring.

Stuurboord, bakboord: zo zijn we op onze zeilboten allemaal een beetje Viking.

Meer weten over maritieme gewoontes? Lees
Waarom Zeelui Niet Zwemmen van Nic Compton.